

El Llenguatge com a Fet estètic i com a Fet lògic, per MANUEL DE MONTOLIU

Croce, en la part teòrica de la seva obra «Estètica come scienza dell'espressione e linguistica generale», no fa més que glossar i corregir el que diu Hegel de la *intuïció* com a moment de la raó en l'esperit teorètic subjectiu. El seu treball consisteix a traslladar *l'art*, de l'esfera de l'esperit absolut, on el posa Hegel, a la inferior de l'esperit teorètic o subjectiu, a la qual pertany la *intuïció* en tot el seu desenrotllament de *representació* i *pensament*. Cert que la *intuïció* és *expressió* en un dels seus moments: més ben dit, la *intuïció* conté el moment necessari de l'*expressió*; però sense que hi hagi una equació entre els dos conceptes, com sosté Croce. Intuïció és el genèric, i expressió l'específic. La intuïció té diverses manifestacions o expressions de sa activitat: la imaginació reproductiva, l'associativa, la productiva i creadora de símbols i de signes, o sia la paraula. Entre aquests moments de la intuïció, l'expressió ocupa una esfera; reduït al sistema de Hegel, l'expressió no és més que el *signe* o la *paraula*. Per consegüent, l'expressió pròpia de la intuïció és no l'*art* en general, com vol Croce, sinó la *paraula*; i encara aquesta considerada purament com a tal i no com a llenguatge regulat gramaticalment ni com a art, perquè en un i altre concepte pertany a l'esfera superior de l'enteniment o esperit absolut.

La intuïció és una activitat de l'home en general. Tot home, quant a home, té *intuïcions*, i, per consegüent, posseeix poder d'*expressar-les* en forma de *signes* o *paraules*. L'expressió necessària de la intuïció és una facultat universalment, específicament humana; i ho és també, per tant, la creació del llenguatge o paraula, que és la seva *expressió*. Però des del moment que la creació de

l'art, en qualsevol de ses formes, no és patrimoni universal de tots els homes, podem concloure que és una forma d'*expressió* no necessària a la *intuïció*, i no ens queda més remei que col·locar-lo en una esfera superior, en la de l'esperit absolut, que sols assoleixen un reduït nombre d'homes.

És cert que l'home, com a home, *sap parlar*; però és fals, com afirma Croce, que tots els homes siguin un poc escultors, músics, poetes i pintors, perquè les formes d'*expressió* representades per aquestes arts no són del domini universal, i hi ha persones que no posseeixen absolutament el més mínim sentit pictòric, musical, etc. Entre un músic i un no músic no hi ha una diferència quantitativa o de grau, sinó una diferència qualitativa i d'essència; és a dir que en el músic hi ha una facultat expressiva de forma concreta que no posseeix el qui no és músic. I el mateix pot dir-se del pintor i no pintor, etc. Sols en el poeta pot dir-se que, en certa manera, la facultat expressiva es diferencia en grau de la del no poeta; i és perquè el poeta té com a mitjà d'*expressió* la *paraula*, que és el general, l'universal orgue d'*expressió* de tots els homes. I per això es diu que el *poble és poeta*. Però mai es dirà que el poble sigui pintor, ni escultor, etc.

La llengua com a llengua, és a dir, com a *expressió* popular, té un caràcter que no té l'art; i és que, mentre el no artista no pot aprendre l'art, la llengua és llengua precisament perquè l'aprèn tothom. Nosaltres rebem la llengua dels nostres pares i avantpassats; i encara que sempre hi ha en l'esperit de cada home una facultat individual creadora del llenguatge, poca o molta, existeix en la funció efectiva del llenguatge una part mecànica o automàtica que s'oposa, en la pluralitat dels homes, a la creació veritable o artística. Sols el poeta és poeta perquè se sap alliberar d'aquest aspecte fatal, imposat i mecànic del llenguatge, que és propi d'ell com a *expressió* humana general. L'art és *expressió* excelsa de la personalitat, i així mateix ho és la *paraula* en el poeta. Però en el comú de la gent la *paraula*, en general, és *expressió* del fons individual comú en tota la humanitat, és orgue d'*expressió* d'un sentit social o col·lectiu, i, per consegüent, no és *expressió* artística.

Diu Croce (p. 17): «Noi dobbiamo tener fermo all'identificazione—(entre l'art i la intuïció)—perché l'averne staccato l'arte della

comune vita spirituale, l'averne fatto non so qual circolo aristocratico o quale funzione singolare, è stata tra le principali cagioni che hanno impedito all'Estetica, scienza dell'arte, di attingere la vera natura, le vere radici di questo nell'animo umano... Non v'è una scienza dell'intuizione piccola e un'altra della grande, una dell'intuizione comune e un'altra dell'artistica, ma una sola Estetica, scienza della cognizione intuitiva o espressiva, ch'è il fatto estetico o artistico. È questa Estetica è il vero analogo della Logica, la quale abbraccia, come fatti de la medesima natura, la formazione del più piccolo e ordinario concetto e la costruzione del più complicato sistema scientifico o filosofico.

Croce és confusionari. Naturalment que l'art radica en l'esperit humà universal; però sols virtualment, en potència, i sols arriba a l'acte en uns quants. La comparació amb la lògica és falsa, perquè la lògica no té l'element de l'expressió essencialment com l'estètica. El concepte més vulgar cau dintre de la lògica igual que el més alt sistema filosòfic. Però en l'estètica l'expressió és un moment essencial, i és un veritable índex per a conèixer, si no la qualitat, almenys el nivell de la intuïció. Hi ha en l'artista una intuïció no més intensa que en el no artista, és cert: en la base, la intuïció primitiva és la mateixa en els dos. Però mentre en el no artista la intuïció resta en l'esfera de l'esperit, on sols es produeix com a expressió *parlada*, en l'artista la intuïció s'eleva a l'esfera superior de la idea; és una intuïció superada per la idea en el seu element sensible i contingent, que engendra una expressió idealment més alta, en la forma de poesia, música, etc. Croce, encara que arrencant de doctrines idealistes, abaixa l'art a un nivell empíric, sensual i democràtic intolerable.

La diferència entre la intuïció artística i la no artística no és de qualitat ni de quantitat, no és d'origen ni de naturalesa, sinó d'evolució, de moment dintre l'esfera de l'esperit.

Croce no fa obra de crítica filosòfica amb la tesi de la confusió entre intuïció artística i no artística; perquè, àdhuc admetent que la diferència fos purament quantitativa, el filòsof *deu* assenyalar els límits entre un grau i altre grau per saber on acaba l'una i on comença l'altra.

Resumint totes les consideracions precedents, fixarem aquests principis:

I. Tota art és expressió, però no tota expressió és art.

II. La intuïció té una expressió necessària, general: el *llenguatge*; i en té d'altres no necessàries, individuals, com l'expressió artística, pintura, música, etc.

Admetent que tot ço que és expressió és un fet estètic, naturalment el llenguatge cau dintre l'esfera de l'*Estètica*. Però ¿hem d'admetre l'equació resultant entre art i llenguatge? De que l'estètica sigui sempre expressió no se segueix que tota expressió sigui estètica. El llenguatge és expressió, és cert; però una de les moltes formes d'expressió. Expressió és un terme genèric que comprèn moltes espècies: fins la lògica, per a Croce, és expressió. Però, així com de l'assertió que tota rosa és una planta no se segueix que tota planta és una rosa, de l'assertió que tot art és expressió no se segueix que tota expressió és art.

Croce (en el cap. III) no s'adona d'una greu contradicció. Parlant de l'aspecte estètic de la lògica, diu: *parlare non è pensare logicamente, ma pensare logicamente è parlare*. D'on se segueix que la lògica també té el seu costat estètic o expressiu. Però substituïm els termes, invertint el raciocini, i tindrem que, encara que el *pensare esteticamente* sigui sempre *parlare*, el *parlare* no és sempre *pensare esteticamente*.

Si Croce de l'aspecte estètic o expressiu de la Lògica no dedueix la identitat entre Lògica i Estètica, ¿per quina raó dedueix la identitat entre Llenguatge i Estètica de l'aspecte estètic o expressiu del llenguatge? ¿És que el llenguatge no és una activitat tan diferenciada com pugui ser-ho la lògica del fet pròpiament estètic, o sigui l'Art? De que tingui un aspecte comú amb l'art (l'element expressiu) no se segueix que l'haguem de confondre amb ell. Ningú ha posat mai en dubte que l'esfera de l'Art sigui l'Estètica. És així mateix indubtable que la *llengua com a art* té un nom específic que respon a una substància específica: Poesia o, si es vol, Literatura. Per consegüent, tota llengua que no sigui poesia cau fora de l'esfera de l'estètica (encara que tingui relació amb ella) per caure dintre de l'esfera general intuïtiva de l'esperit.

El sistema de Croce porta a greus confusions entre les més diverses activitats de l'esperit. Així, segons el seu sistema, podríem dir que tot el qui parla, perquè emet sons musicals més o

menys precisos, és músic; que tot aquell qui camina més o menys rítmicament és dansarí; etc. L'invers és la veritat: el músic perquè és músic i té orella musical, parla tan musicalment; el que és dansarí per ésser dansarí, camina tan rítmicament.

Així, doncs, l'art perquè és art és expressió, però no tota expressió perquè és expressió és art. I de fet Croce ho reconeix per a la Ciència i la Lògica. Perquè dir, com diu ell, que tenen sols un costat comú amb l'Art, és confessar que són altra cosa que ell.

El llenguatge és una activitat en part intel·lectiva. Llengua i Lògica no són una mateixa cosa, però la llengua és una manifestació de la facultat intel·lectual i també té un aspecte lògic. La prova és que la immensa majoria de les paraules o signes parlats no designen un individu ni tenen un significat concret, sinó que són abstraccions mentals més o menys exagerades, signes arbitraris amb què assenyalen en realitat coses genèriques. Pures intuïcions són, com diu Croce (III, 27), *aquest riu, aquest rierol, aquesta flor*; concepte és l'*aigua* (en general). ¿No descobrim en l'expressió parlada d'aquestes intuïcions i d'aquests conceptes la qualitat mixta del llenguatge? Si les nostres paraules fossin pures intuïcions, tindriem *una sola paraula* distinta, un sol nom distint, per a cada una d'elles; de l'aigua no en diríem mai *aigua*, ni diríem mai *mar, riu, ni rierol, ni regalim*, sinó que tindriem un nom no sols per a cada mar, per a cada riu, rierol, regalim, sinó per a cada forma i cada moment concret de l'aparició física de l'aigua i de la seva apercepció en l'esperit, i l'aigua d'avui tindria distint nom de la de demà, i un riu mateix tindria un nom distint si anés ple o si anés escàs, etc., etc. I llavors ni la paraula *aigua*, ni la paraula *riu, ni rierol* existirien, perquè elles no representen intuïcions, sinó abstraccions més o menys extenses. El mot i son significat no estan lligats per cap llaç fatal, determinat per alguna llei natural: estan lligats per una suprema arbitrarietat o convenció, per un acte de llibertat de l'esperit que dura tant com aquest vol. En un mot, si la llengua fos un fet intuïtiu, un registre fidel de les nostres intuïcions, com pretén Croce, es reduiria a un *conjunt de noms propis*. La paraula *flor* no existiria, ni tampoc *roses, ni clavell, ni violeta*, sinó que cada rosa i cada flor, en el temps i en l'espai, tindria un nom diferent, un nom propi per a cada una. Una llengua reduïda a un con-

junt de noms propis és precisament la negació de la llengua. La llengua és, com a llengua, un sistema de signes abstractes i arbitraris amb els quals sols podem individualitzar i concretar els objectes de les nostres intuïcions amb l'ajuda d'altres signes similars. Per individualitzar una *rosa* tinc de posar-li un adjectiu en forma de paraula o frase: *aquesta rosa, la rosa del meu jardí*; per individualitzar una acció tinc de modificar-la amb l'ajuda d'un adverbí: *camina de pressa*; i notem que mai, però mai, no arriba a concretar-se el signe parlat, ni amb ajuda d'elements auxiliars, fins a l'extrem de reflectir la individualitat íntegra i perfecta de cada intuïció. Aquesta concreció perfecta sols està en el meu interior. La llengua sols és un instrument imperfectíssim de l'expressió de les meves intuïcions, i sempre resta un residu inexpressat.

I notí's que ni els noms propis individualitzen perfectament la meva intuïció en cada cas. Aquest riu és l'*Ebre*: *Ebre*, doncs, representa la intuïció d'aquest riu determinat. Però és una gran il·lusió la intuïció continguda en aquest nom, perquè el riu Ebre no produeix en mi la mateixa intuïció que en un altre qualsevol; ni la meva intuïció és igual si miro l'Ebre en el seu origen o en la seva fi, a Saragossa o a Tortosa, ni si, posat jo a Tortosa, el miro des d'una ribera o des de l'oposada. Totes aquestes intuïcions diferents del mateix riu tenen una expressió única comú, *Ebre*, en lloc de tenir-ne una per a cada una d'elles, com passaria si la llengua fos expressió purament estètica.

Així, doncs, el nom propi *Ebre* és sols una abstracció, com la continguda en qualsevol nom comú o col·lectiu.

Així, doncs, les *paraules* ens donen el caràcter intel·lectiu o lògic del llenguatge. Cada *paraula* té un concepte més o menys abstracte en la seva base.

El costat estètic del llenguatge ens el dóna un altre dels seus elements. Una sola paraula, en tant que nom donat a una cosa o a una acció, no basta, com hem vist, per a expressar la individualitat absoluta, pròpia de la intuïció, que és la base de l'estètica. Aquesta individualitat de la nostra intuïció és assolida pel llenguatge sols en virtut d'un conglomerat orgànic de *paraules* que es determinen i concreten mútuament. Quan dic *rosa* expresso un pur concepte; però quan dic: *Aquesta rosa vermella que floria en la branca més alta del roser està tota desfullada*, expresso no un concepte, sinó

una sola intuïció, la intuïció meva d'aquell moment determinat en tota la seva individualitat. Ja no és la *rosa*-concepte, sinó la *rosa*-intuïció, la d'ara.

El llenguatge com a activitat estètica, doncs, és el que es manifesta en forma de *frase* o sistema orgànic de paraules. Les abstraccions o conceptes representats en les paraules es concreten les unes a les altres i donen el resultat d'una individualització més o menys perfecta de la intuïció.

Aquesta és, doncs, l'essencial distinció entre l'art i el llenguatge. El llenguatge és, com l'art, un fet estètic, però un fet estètic que es produeix amb el concurs de conceptes o abstraccions, mentre l'obra d'art és l'expressió d'una intuïció individual que no es descompon en conceptes o abstraccions, sinó en altres intuïcions fragmentàries formant un tot orgànic. Un quadre, per exemple, no conté cap concepte ni abstracció, sinó una sola intuïció formada d'un conjunt orgànic d'altres intuïcions fragmentàries i subordinades.

Se'ns dirà, potser, que el pintor també fa ús d'elements en certa manera abstractes, com, per exemple, *els colors*. Però, encara admetent que els colors són abstraccions, trobarem una essencial diferència entre aquestes abstraccions i les pròpies del llenguatge.

I, efectivament, les abstraccions de què fa ús el llenguatge, o siguin les paraules, tenen un contingut determinat, són signes que comprenen una sèrie de realitats, mentre els colors en si no tenen contingut ni significació de realitat, i sempre quedarà que el nom és un concepte, mentre que el color és una impressió subjectiva i és una abstracció purament aparent. Amb un conjunt de noms o paraules podem assolir l'expressió d'una intuïció individual, mentre que la pura combinació de colors donarà el mateix resultat que un color sol: una impressió subjectiva sense contingut ni significació. I, en realitat, el pintor no opera amb colors ni amb línies, ni altres elements abstractes, de la manera que el que parla opera amb els noms o paraules. Una línia, un color, no poden ésser isolats, perquè res no signifiquen al nostre esperit, mentre que un nom o una paraula poden ésser perfectament isolats i subsistir per si sols. I la raó és que la natura de la pintura és absolutament estètica, i sa funció és purament intuïtiva, sense cap barreja d'abs-

traccions o conceptes, mentre que el llenguatge té una natura mixta d'estètica i intel·lectiva, que fa que els seus elements lògics o intel·lectuals, això és, les paraules, tinguin, una independència i una valor propis.

Efectivament, si el llenguatge no contingüés cap element lògic o conceptual, si sols li restés l'element estètic, deixaria d'ésser llenguatge i es confondria absolutament amb la *música*. El llenguatge, tret el seu element intel·lectiu, queda reduït a un conjunt o sèrie de sons expressius, és a dir, cant, música. L'element material del llenguatge és el *so* produït pels nostres orgues vocals, com l'element material de la pintura és el color.

Si el llenguatge sols consistís en l'enllaç d'una matèria i una forma com en les arts pròpiament dites, des del moment que el llenguatge estigués reduït a elaborar amb el *so*, buit de tot concepte, en forma artística, la matèria d'una emoció intuïtiva, el resultat fóra una sèrie de sons articulats de pur caràcter musical, i en aquesta sèrie fóra impossible distingir elements abstractes, moments determinats amb significació pròpia i independent, això és, les paraules, com en realitat no es poden separar o aïllar en una frase musical, o en un gir melòdic, cada una de les notes o sons simples, les quals solament tenen una valor expressiva en el conjunt orgànic de la frase melòdica.

Així, doncs, el llenguatge, mancat del seu element lògic, quedaria reduït a pura música; i, des del moment que tots tenim consciència de la distinció entre música i llenguatge, la seva diferència no pot procedir sinó de la presència d'una activitat intel·lectual en la funció del llenguatge.

Per això creiem una exageració insostenible, que desfigura completament la veritable essència del llenguatge, la rotunda afirmació de Vossler (Posit. u. Ideal. in der Sprachw. 46): «La llengua no dona conceptes, sinó solament intuïcions.» La natura mixta d'estètica i lògica que caracteritza el llenguatge ja fou posada de relleu per Guillem de Humboldt.

Resumint, doncs, el llenguatge és un fet estètic o expressiu d'intuïcions com a *frase*; i és una activitat conceptual i lògica en què es reflecteix directament l'abstracció pròpia de la funció intel·lectual, com a *paraula*.

Mirem ara la funció expressiva de l'art, d'allò que ara i sempre és considerat com a Art.

L'art té, en realitat, una forma expressiva distinta per a cada intuïció. El paisatge d'aquesta tela és aquella intuïció que va rebre el pintor en un cert moment determinat de la seva vida, expressada amb la forma i el color: per més que altres pintors pintin el mateix paisatge en els mateixos moments que l'anterior, si són artistes produiran una cosa distinta, perquè les intuïcions hauran sigut distintes. I en aquella tela sí que *cada cosa tindrà el seu nom propi i distint*, un nom de color i forma; i en ell no hi haurà res d'abstracte, sinó que tot serà concret, individualitzat. Aquesta poesia que lleigeixo és una intuïció determinada del poeta, expressada amb un instrument d'expressió que, encara que materialment amarat d'abstraccions, com són les paraules, s'allibera d'elles en virtut d'una facultat de l'artista dominadora del seu instrument i que la subjecta a l'expressió fidel de la intuïció. I aquesta poesia, ma'grat que materialment es compongui de paraules abstractes, dóna una impressió d'una intuïció personal inconfusible, mercès a la força d'això que en diem *estil*, que assoleix combinacions noves de paraules. Aquesta poesia és un nom propi, una *sobre-paraula*.

Croce treu un corollari del seu concepte de l'expressió, i és la individualitat de l'obra d'art. «Tota expressió — diu — és una expressió única» (p. 23).

Això és cert en un sentit limitat; perquè, si és cert que una simfonia de Beethoven té valor solament en sa totalitat, no per això cada un dels seus temps, i àdhuc cada un dels seus motius, deixa de tenir valor per si i d'ésser una obra d'art que satisfà l'esperit. Naturalment, cada una d'aquestes parts no representarà la totalitat de l'obra de la qual formen part: aquesta obra és una *unitat* indivisible com a tal obra; però cada una de les seves parts té independència dintre de la total unitat. L'arbre és tot l'arbre; però el brancatge, el tronc, les flors, les fulles i el fruit tenen una valor pròpia dintre el sistema orgànic de què formen part.

I aquí sorprenem també la diferència de l'art amb el llenguatge. La frase viva d'un home ignorant representa una sola intuïció estètica; però les parts o els moments d'aquesta frase, o siguin les paraules, no són, com les figures d'un quadre de composició o els

motius d'un temps de simfonia, expressions de pures intuïcions, sinó de conceptes més o menys abstractes.

L'afirmació que «tota expressió és una expressió única», aplicada al llenguatge, és sols veritat aplicada al llenguatge ideal, això és, al llenguatge com a art; però és falsa quan intentem aplicar-la a la llengua vulgar, quotidiana, com a instrument de relació social, com a orgue de comunicació dintre una determinada col·lectivitat. De fet, el mateix Vossler, que és el qui més ha extremat les conseqüències de les doctrines de Croce, admet, al costat del moment actiu, creador, de la llengua, un altre moment passiu i mecànic, i un altre mixt dels dos que ell qualifica com a moment d'evolució. Que la llengua tingui en tots els idiomes coneguts una multitud d'expressions, no úniques per a cada cas i cada individu, sinó aplicables en les més diverses circumstàncies, i usades de fet per tots els individus de la comunitat, res no ho prova millor que l'existència de les innombrables *frases fetes* que tothom usa a totes hores del dia. Aquest aspecte de la llengua, segons Vossler, és la part morta, i no val la pena d'estudiar-la; però, al nostre objecte, ens basta la constatació d'aquest fet.

Si apliquéssim rigorosament l'afirmació que tota expressió és una expressió única, resultaria que cada individu tindria una llengua pròpia i diferent de la dels altres.

Vossler té solament en compte l'esperit individual: en el vulgus l'individu es regeix segons classificacions o grups molt amples. Hi ha en la massa molts homes exactament iguals per llur temperament i manera de pensar. En aquests individus la llengua es mou per una *vis minima*, quasi automàticament; sofreix per un igual, i amb una regularitat mecànica, la influència del medi que els volta, i aquest produeix en ells iguals efectes en llur manera de pensar i en el llenguatge. No es pot admetre que l'expressió parlada, la paraula, estigui tan estretament lligada a l'esperit individual de cadascú. La vida de la llengua és, en darrer terme, el resultat del compromís entre dues forces: la força impulsiva de l'esperit individual dels selectes, que actua com a *vis maxima*, de l'esperit en tensió, i la força d'inèrcia dels esperits vulgars, de la massa, pastats a grans patrons, que actua com a *vis minima* o com a manifestació mecànica.

Aquesta doble natura del llenguatge ja la posà de relleu

Guillem de Humboldt: «No és cap frase buida de sentit — diu — el dir que la llengua és una activitat espontània, sorgint de si mateix i divinament lliure, però que les llengües són lligades i dependents de les nacions a les quals pertanyen.» («Ueber die Verschiedenheit des menschlichen Sprachbaues», paràgraf 1.)

Croce passa fregant la natura intel·lectiva del llenguatge, i no es decideix a tocar-la i agafar-la. Quan diu (28) que el pensament no pot estar sense *parlar*, i que la ciència té el seu costat estètic perquè ha d'expressar-se amb *paraules*, no fa més que confirmar el costat intel·lectiu de la natura del llenguatge.

El concepte, la lògica, la ciència, tenen com a únic orgue d'expressió el llenguatge. «Messner — segons conta Hegel — va intentar pensar sense servir-se de paraules, i va cuidar tornar-se boig.» (Phil. de l'Esprit *Vera*. 134). ¿No és això senyal evident que aquest té quelcom de conceptual i de lògic? Perquè ¿com podria jo expressar un concepte amb un mitjà que res no tingués de conceptual? Si l'expressió és art, segons Croce, perquè l'art és inseparable d'ella, el llenguatge té d'ésser lògic, precisament també perquè la lògica és inseparable d'ell.

Notem això també. Si les formes d'expressió de les arts pròpiament dites tinguessin una natura totalment idèntica a la del llenguatge, ¿per què tindria d'ésser aquest precisament l'únic element d'expressió del concepte o de la lògica, i no tindrien d'ésser-ho igualment les altres formes d'expressió artística? ¿Per què els nostres conceptes no es podrien expressar amb música i colors al mateix temps que amb paraules? Aquesta exclusivitat del llenguatge com a expressió del pensament lògic, ens diu que hi ha en ell un element lògic que no existeix en les altres formes d'expressió artística, les quals per això són impotents per a servir d'expressió del concepte.

En el fons, tota la doctrina de Croce està virtualment continguda en la Filosofia de l'*Esperit teorètic* de Hegel. L'estètica com a ciència de l'Expressió (de Croce) és estudiada en el tractat de la *intuïció* (*Anschauung*) fins a la *imaginació productiva* de signes. I la lògica, o ciència del concepte, està continguda en el tractat del *pensament* de Hegel. (V. tractat de l'*Esperit teorètic subjectiu*, en l'*Enciclopèdia* de Hegel.) Que la intuïció és expressió, ho va dir Hegel amb sa teoria dels signes. El llenguatge ocupa en el sis-

tema de Hegel un lloc intermedi entre la *intuïció* i el *pensament* (V. tractat de la *Imaginació productiva* i de la *Memòria*), això és, segons la terminologia crociana, entre l'*estètica* i la *lògica*. I això coincideix amb el concepte just del llenguatge, anella d'unió entre la lògica i l'estètica.

Diu Croce (p. 43): «Chi entri in una galleria di quadri, o chi prenda a leggere una serie di poemi, può, dopo aver guardato e letto, procedere oltre e indagare la natura e le relazioni delle cose colà espresse. Così quei quadri, e quei componimenti, di cui ciascuno è un individuo logicamente ineffabile gli si vanno risolvendo in *universali ed astrazioni* come *costumi, paesaggi, ritratti, vita domestica, battaglie, etc., etc., etc.*»

De manera que el mateix Croce implícitament confessa que aquestes *paraules* representen *universals* o *abstraccions*, és a dir, que el llenguatge és *lògic*. I ho diu més clar en la plana 44: «Che cosa sono le *parole* «crudeltà», «idillio», etc., se non le *espressioni di quei concetti?*»

Des del punt de vista estètic de la llengua, l'única realitat és la *frase*, o nexa expressiu de paraules. Però, si demostrém que també les *paraules* tenen realitat, haurem ensems demostrat que el llenguatge no és solament una activitat estètica o expressiva d'intuïcions, sinó a l'ensems una activitat lògica o expressiva de conceptes.

D'una banda tenim aquest fet: no hi ha frase que no es pugui reduir idealment a una paraula sola. De fet hi ha llengües que diuen amb una sola paraula ço que una altra diu amb una frase. D'aquí se segueix que la unitat *ideal* del llenguatge, perfectament equivalent a la unitat de cada intuïció, és la paraula i no la frase, element complex i *idealment* simplificable.

Però, d'altra banda, tenim que, així com no es concep cap frase que no sigui reductible a una paraula, el cas invers no és veritat. De fet, hi ha paraules, en totes les llengües reals i possibles, que són irreductibles a una frase. Si la frase *El sol dona llum* es pot reduir idealment a una sola paraula, *sol-donant-llum*; en canvi les paraules *sol* i *llum*, com a noms, són, en moltes llengües, irreductibles a una frase. I no es digui que, quan pronunciem aquestes paraules en la vida real, equivalen a frases en totes les ocasions. Això passarà quan s'usen amb caràcter interjeccional: per exem-

ple quan, després d'un dia de boira, pluja i fred, surt el sol, i jo exclamo: *El sol!* expressant amb aquest mot tota la complexa sensació que em produeix l'aparició del sol; o quan Goethe agonitzant crida: *Llum!* involucrant tot el seu desig en aquesta paraula.

Però de fet hi ha moments, en la vida, en què jo dono senzillament un nom a les coses. I puc veure, un matí, sortir el dia, i puc exclamar: *Llum!* sense cap altra intenció que la de nomenar *allò* que apareix davant dels meus ulls. I llavors fóra debades que cerquésim una frase equivalent a aquesta pura acció meva d'*anomenar* la cosa que veig. El nom *llum*, doncs, és, en aquest cas, com a tal *nom*, una perfecta realitat, una unitat elemental irreductible. I això ve confirmat per totes les llengües del món: no hi ha, ni es concep, una llengua que no tingui noms irreductibles per a anomenar coses. L'acte de donar *noms* a les coses sempre serà un moment essencial en la vida del llenguatge, i sempre serà una realitat viva aquell simple fet d'Adam que ens compta el Gènesi: «*Omne enim quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus.*»

No volem dir, per això, que totes les paraules siguin realitats o veritats lingüístiques: són solament realitats aquelles paraules que tenen per funció marcar amb un *signe* les coses reals i les abstraccions mentals de les coses reals, aquelles paraules que són *noms*. I observem que aquesta paraula, *nom*, la usem aquí no en sentit *gramatical*, sinó en sentit *lògic*; de manera que *nom* tant serà, en el nostre cas, la paraula que designa una substància, una cosa (substantiu i pronom), com una acció, un estat o l'existència (verb). Fora d'aquesta categoria de paraules, no hi ha més que abstraccions gramaticals; i abstraccions gramaticals són en realitat les altres parts, com són les preposicions, conjuncions i adverbis, i qualsevolga altres que l'anàlisi lògic del llenguatge pugui trobar.

La correspondència entre *concepte* i *paraula* ja fou remarcada per Humboldt: «La paraula — diu — no fa el llenguatge, és cert; però és la seva part més important, i és dintre la llengua ço que en el món vivent és l'individu. No és, de cap manera, indiferent que una llengua expressi amb una frase ço que una altra expressa amb una sola paraula... La llei de l'articulació pateix necessàriament quan allò que en el concepte es representa com una unitat

no apareix d'igual manera en l'expressió; i tota l'eficàcia vital de la paraula, com a individu, fa manca al concepte que no pot disposar d'una sola paraula expressiva. A l'acte de la intel·ligència que produeix la unitat del concepte, correspon, com a signe sensible, la de la paraula, i ambdues unitats han d'acompanyar-se mútuament en el possible.» (*Über das vergleichendes Sprachstudium*, en el llibre Wilhelm von Humboldts *angewählte philosophische Schriften*, Leipzig, 1910, 148.)

Ara bé: el nom és un signe, una definició, una categoria purament lògica, l'expressió d'un pur concepte. Per donar a la meua sensació del *sol*, per exemple, el nom *sol*, encara que l'objecte que m'impresiona sigui individual i concret, no expresso amb el seu nom tota la intuïció individual, perquè he de fer una reducció mental de la realitat o de la totalitat de la meua intuïció en un símbol. Si *N* és el sol real, el nom que li dono no serà *N*, això és, l'expressió total de la meua intuïció, perquè llavors hi hauria una equivalència perfecta entre el nom i la cosa, sinó que serà igual a *n*, representant amb aquesta lletra la meua condensació mental de la sensació total. Ara bé: si representem la realitat del sol per *N*, i algunes de les moltes sensacions concomitants del complex psicològic, com són llum, calor, forma, per *X*, *Y*, *Z*... tindrem aquesta fórmula de l'equivalència del nom del «sol» amb la meua intuïció del *sol*:

$$N(X + Y + Z...) = n$$

És a dir que el nom serà, en el més exacte sentit literal, una pura *abstracció* subjectiva de la cosa anomenada. Per consegüent, el nom és una realitat, però una realitat abstracta, lògica; una realitat de la mateixa categoria del *concepte*, perquè no és més que la seva expressió.

Per consegüent, podem acceptar que la frase sigui l'única realitat estètica del llenguatge mentre entenguem sota la paraula *realitat* una realitat estètica o expressió d'una intuïció; però la paraula com a nom quedarà sempre com una realitat lògica, necessària en el llenguatge. És fals, per consegüent, qualificar exclusivament el llenguatge com a fet estètic, ja que en la paraula com a *nom* hi ha una realitat lògica; realitat que es manifesta contínuament en l'activitat lingüística de cada un de nosaltres.

Resumint, podem definir el llenguatge com la forma estètica expressiva de les nostres intuïcions (representada per la frase) construïda amb materials lògics (noms, paraules). L'escola idealista de Croce ha passat per alt la natura complexa del llenguatge, i, en son afany sistematitzador, ha oblidat la veritat que el fundador de la Filosofia del Llenguatge, Guillem de Humboldt, va formular ja fa més d'un segle, això és, que «la llengua és al mateix temps *imatge* i *signe*: no és totalment producte de la impressió dels objectes, ni tampoc totalment producte del lliure albir del qui parla», sinó un producte mixt d'ambdós elements». (Uber das vergleichende Sprachstudium, en l'edició esmentada, 154.)